

ISSN 2079-1828

Донецький національний університет
імені Василя Стуса
Історичний факультет

ІСТОРИЧНІ І ПОЛІТОЛОГІЧНІ
ДОСЛІДЖЕННЯ

НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ

Засновано у 1999 р.

№ 1 (60) 2017

Донецький національний університетт
імені Василя Стуса

Історичний факультет

ІСТОРИЧНІ І ПОЛІТОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ

Рік заснування – 1999

№ 1 (60) 2017

Випуск – 2017

Головний редактор: Темірова Н. Р., д-р. іст. наук, проф.

Заступник головного редактора: Гедьо А. В., д-р. іст. наук, проф.

Відповідальний секретар: Кузіна К. В., канд. іст. наук, доц.

Редколегія: Аваліані Е., д-р. іст. наук, проф., ас. професор факультету соціальних наук Міжнародного Чорноморського університету (Грузія); Бут О. М., д-р. іст. наук, проф., професор кафедри історії України Донецького національного університету імені Василя Стуса; Грідіна І. М., д-р. іст. наук, проф., професор кафедри міжнародних відносин і зовнішньої політики Маріупольського державного університету; Дудко І. Д., д-р. іст. наук, проф., завідувач кафедри політичної історії ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»; Задунайський В. В., д-р. іст. наук, проф., професор кафедри світової історії Нового і Новітнього часу Українського католицького університету; Іваницька О. П., д-р. іст. наук, проф., професор кафедри міжнародних відносин і зовнішньої політики Донецького національного університету імені Василя Стуса; Литвиненко Р. О., д-р. іст. наук, проф., завідувач кафедри всесвітньої історії Донецького національного університету імені Василя Стуса; Петкевич К., доктор габ., проф., директор Східного інституту Університету ім. Адама Міцкевича в Познані (Польща); Романова І., д-р. іст. наук, проф., професор академічного департаменту історії Європейського гуманітарного університету (Литва); Стяжкіна О. В., д-р. іст. наук, проф., ст. наук співробітник відділу історії України другої половини ХХ століття Інституту історії України НАН України; Тодоров І. Я., д-р. іст. наук, проф., професор кафедри міжнародних студій та суспільних комунікацій Ужгородського національного університету.

Рекомендовано до друку Вченою радою Донецького національного університету імені Василя Стуса, протокол № 7 від 25.05.2017 р.

Включено до переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук з історичних наук, затвердженого наказом МОН України № 515 від 16.05.2016 р.

Зареєстровано Міністерством юстиції України. Свідчення про реєстрацію друкованого засобу масової інформації: Серія КВ № 16418 – 4890 ПР від 01.12.2009 р.

Адреса редакції:

Історичний факультет,
Донецький національний університет
імені Василя Стуса,
вул. Грушевського, 2,
Вінниця, 21021

© Донецький національний університет
імені Василя Стуса

Тел. +380506776494

E-mail: istordoslidzhennya@gmail.com

Електронна версія – [ipd.jimdo.com](http://pd.jimdo.com)

ЗМІСТ

Історичні студії

<i>Год Б., Лобода Дм.</i> «ТИРАНІЧНІ ЗБОЧЕННЯ» І ПОШУК СПОСОБІВ УТЛЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ «ГРАДУ БОЖОГО» В СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІЙ ДУМЦІ ІСПАНСЬКОГО РЕНЕСАНСУ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ XVI – ПОЧАТКУ XVII СТ.....	7
<i>Задунайський В.</i> ВІЙСЬКОВЕ МИСТЕЦТВО ЗАПОРОЖЦІВ ЧАСІВ ХОТИНСЬКОЇ ВІЙНИ 1621 Р. ТА ЙОГО АНАЛОГИ В «МИСТЕЦТВІ ВІЙНИ» СУНЬ-ДЗИ: УНІВЕРСАЛЬНІСТЬ І САМОБУТНІСТЬ.....	17
<i>Пятницькова І.</i> ЗЕМЛЕРОБСЬКІ АРТІЛІ М. В. ЛЕВИТСЬКОГО: АНТРОПОЛОГІЧНИЙ ВИМІР	29
<i>Кузіна К.</i> РАДЯНСЬКА ТОПОНІМІКА МІСТ ЯК СПОСІБ ПЕРЕПИСУВАННЯ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ (НА ПРИКЛАДІ ВІННИЦІ 1920–30-Х РР.).....	40
<i>Малярчук Н.</i> РОСІЙСЬКЕ НАСЕЛЕННЯ СХІДНОЇ УКРАЇНИ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ВСЕСОЮЗНОГО ПЕРЕПISУ НАСЕЛЕННЯ 1926 РОКУ)	51
<i>Полуденко С.</i> ЗАЛОМЛЕННЯ ЕПОХИ В ІСТОРІЇ РОДУ ГОНЧАРЕНКІВ	61
<i>Лаврут О.</i> ВИВЧЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ І ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН У ШКОЛАХ УРСР У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ 40-Х – НА ПОЧАТКУ 60-Х РР. XX СТ.	69
<i>Яковлев А.</i> РАДЯНСЬКИЙ ВАРІАНТ САТИРИ ЯК ЗАСІБ БОРОТЬБИ З ВНУТРІШНІМИ ТА ЗОВНІШНІМИ ВОРОГАМИ ТОТАЛІТАРНОГО РЕЖИМУ СЕРЕДИНИ XX СТ.	80
<i>Сацький П.</i> ДІЯЛЬНІСТЬ ПОСТІЙНОГО ПРЕДСТАВНИЦТВА РАДИ МІНІСТРІВ УРСР У МОСКВІ У 1950–1954 РР. І ПРОЦЕС ІНТЕГРАЦІЇ КРИМУ ІЗ УКРАЇНОЮ.....	89
<i>Докашенко В.</i> ПРОФСПІЛКИ ТА ПЕНСІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В СРСР (СЕРЕДИНА 50-Х – СЕРЕДИНА 60-Х РР.).....	105

Останчук О. **ВИРОБНИЧА КУЛЬТУРА
ІНЖЕНЕРНО-ТЕХНІЧНИХ РОБІТНИКІВ:
МАШИНОБУДІВНИКИ ДОНБАСУ У 1960–1970-Х РР.** 129

Історіографічні та джерелознавчі студії

Салазуб Л. **ПОЛІТИЧНЕ СТАНОВИЩЕ ГЕТЬМАНЩИНИ XVIII СТ.
В МЕМУАРНИХ ДЖЕРЕЛАХ РОСІЙСЬКОГО ПОХОДЖЕННЯ** 141

Петрова І., Петров О. **ОПИСИ КИЇВСЬКОГО (1869 р.), ОДЕСЬКОГО
(1871 р.) ТА ХАРКІВСЬКОГО (1871 р.) ВІЙСЬКОВИХ ОКРУГІВ: ІСТОРІЯ
СТВОРЕННЯ ТА ДЖЕРЕЛЬНА ОСНОВА ДОКУМЕНТІВ** 153

Коваль О. **ВНЕСОК ПОЛЬСЬКИХ ДОСЛІДНИКІВ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ
XIX – ПОЧАТКУ XX СТ. У ВИВЧЕННЯ ПОДІЛЛЯ** 185

Ломако Л. **ДОРЕВОЛЮЦІЙНА ЛІТЕРАТУРА
ПРО ПРОБЛЕМУ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ
В УНІВЕРСИТЕТАХ В УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ** 196

Бараненко С. **ДВОРЯНСТВО В РАДЯНСЬКІЙ ІСТОРІОГРАФІЇ
ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ 1960-Х – ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ 1980-Х РР.** 208

Стоберська Н. **ПОЛЬСЬКЕ ЗЕМЛЕВОЛОДІННЯ В ПРАВОБЕРЕЖНІЙ
УКРАЇНІ У ПРАЦЯХ ДАНІЕЛЯ БОВУА** 219

Прилипко Р. **ДЖЕРЕЛА ДО ВИВЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ
НАСЕЛЕННЯ УСРР У 1920-Х РР.** 232

Гудзь В. **ПЕРШЕ ДВАДЦЯТИРІЧЧЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ГОЛОДОМОРУ
В УКРАЇНІ: ОСОБЛИВОСТІ ДЖЕРЕЛ ТА ІСТОРІОГРАФІЇ** 244

Політологічні студії

Зуб С. **МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ РЕГУЛЮВАННЯ
СУЧАСНИХ ВІДНОСИН МІЖ УКРАЇНОЮ І В4** 262

Мелькесцев К. **ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКІ ВІДНОСИНИ ТА ПРОБЛЕМА
ІСТОРИЧНИХ ПРЕТЕНЗІЙ У СУСПІЛЬСТВАХ ДВОХ КРАЇН** 270

Мачітідзе І. **УКРАЇНСЬКІ ІМІГРАНТИ В ІСПАНІЇ:
ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ТА ВИКЛИКИ НА ШЛЯХУ
ДО ІНТЕГРАЦІЇ У ПРИЙМАЮЧЕ СУСПІЛЬСТВО** 283

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ 294

CONTENTS

Historical studies

<i>God B., Loboda D.</i> «TYRANNICAL PERVERSION» AND FIND WAYS TO REALIZATION «CITY OF GOD» CONCEPT IN SOCIAL AND POLITICAL THOUGHT OF THE SPANISH RENAISSANCE, THE SECOND HALF OF XVI – EARLY XVII TH CENTURY.....	7
<i>Zadunayskiy V.</i> MILITARY ART OF COSSACKS IN KHOTYN WAR (1621) AND ITS ANALOGUES IN THE «ART OF WAR» SUN TZU: UNIVERSALITY AND ORIGINALITY.....	17
<i>Pyatnitskova I.</i> AGRICULTURAL ARTELS OF N. V. LEVITSKY: ANTHROPOLOGICAL ANALYSIS	29
<i>Kuzina K.</i> SOVIET TOPONYMY AS THE METHOD OF REWRITE HISTORICAL MEMORY: THE EXAMPLE OF VINNYTSYA 1920–30'S	40
<i>Malyarchuk N.</i> THE RUSSIAN POPULATION OF EASTERN UKRAINE (BASED ON THE ALL-UNION CENSUS OF 1926).....	51
<i>Poludenko S.</i> REFRACTION OF ERA IN THE HISTORY OF GONCHARENKO'S FAMILY	61
<i>Lavrut O.</i> STUDY HUMANITARIAN AND NATURAL DISCIPLINES IN SCHOOLS IN THE USSR IN THE SECOND HALF OF THE 40'S – EARLY 60 th XX CENTURY.....	69
<i>Yakovliev A.</i> THE SOVIET VERSION OF SATIRE AS AN INSTRUMENT OF PROPAGANDA AGAINST THE TOTALITARIAN REGIME'S ENEMIES WITHIN THE COUNTRY AND ABROAD IN THE MID-TWENTIETH CENTURY	80
<i>Satskiy P.</i> ACTIVITIES PERMANENT DELEGATION OF THE COUNCIL OF MINISTERS OF THE UKRAINIAN SSR IN MOSCOW IN 1950–1954 AND THE INTEGRATION OF CRIMEA TO UKRAINE.....	89
<i>Dokashenko V.</i> TRADE UNIONS AND PENSIONS IN USSR (MID 50'S – MID 60'S).....	105
<i>Ostapchuk O.</i> PRODUCTION CULTURE ENGINEERS: MACHINE BUILDERS OF DONBASS IN THE 1960–1970S.....	129

Historiography and sources studies

Salahub L. **THE POLITICAL POSITION OF THE HETMANATE OF THE 18th CENTURY IN MEMOIR SOURCES OF RUSSIAN ORIGIN** 141

Petrova I., Petrov O. **DESCRIPTIONS OF KIEV (1869), ODESSA (1871) AND KHARKOV (1871) MILITARY DISTRICTS: HISTORY AND SOURCE BASE OF DOCUMENTS** 153

Koval O. **THE CONTRIBUTION OF POLISH RESEARCHERS OF THE SECOND HALF OF THE XIX – EARLY XX CENTURY IN THE STUDY OF PODILLYA** 185

Lomako L. **PREREVOLUTIONAL LITERATURE PROBLEMS OF TRAINING TEACHERS IN UKRAINIAN UNIVERSITIES**.....196

Baranenko S. **THE NOBILITY IN SOVIET HISTORIOGRAPHY OF LATE 1960S – EARLY 1980S**.....208

Stoberska N. **THE POLISH RIGHT BANK UKRAINE TENURE IN THE WRITINGS OF DANIEL BEAUVOIS**.....219

Prilipko R. **SOURCES IN THE STUDY OF SOCIAL PROTECTION OF POPULATION OF THE UKRAINIAN SSR IN THE 1920S AND 1930S** ...232

Gudz V. **THE FIRST TWO DECADES OF RESEARCH FAMINE IN UKRAINE: PECULIARITIES OF SOURCES AND HISTORIOGRAPHY** 244

Politological studies

Zub S. **INTERNATIONAL AND LEGAL REGULATION MECHANISM OF MODERN RELATIONS BETWEEN UKRAINE AND V4** 262

Mieliekiestsev K. **POLISH-UKRAINIAN RELATIONS AND THE ISSUE OF HISTORICAL GRIEVANCES IN THE SOCIETIES OF TWO COUNTRIES** 270

Machitidze I. **UKRAINIAN IMIGRANTS IN SPAIN: CORE CHARACTERISTICS AND CHALLENGES TOWARDS INTEGRATION INTO THE HOST SOCIETY**.....283

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS 294